

«nuageux» (ib.), *encrumà-s, encrumà-s* «s'embrumer» (ib., cf. Rohlf, *Gc.*, § 419, p. 106). És insostenible i fins absurd derivat un mot exclusivament gascó del grec com vol el grecòman Wartburg (*FEW* II, 1383, *χρυσμός*); sembla que també en troba alguna dada fr. 5 Pasquali, *NphMgn.* xxvi, 164-9, que no he pogut controlar.

D'altra banda caldria pensar amb més lleure si poden sortir d'un derivat *estrumar*: l'oc. ant. *estrums* «enfle» i *estruma* «bosse, tumeur»; així mateix *estrumat* «farouche, disgracieux, brusque, impetueux» que ja veig en el *Jaufré*: «per acò s'es *estrumat* / e ja, se pot, no manjarà, / tro que combatutz si serà», v. 1668 (trad. «il est devenu farouche», de nou en els vv. 2163, 4785, 6322, on rima amb *negun*): en la -n- hi podria haver contaminació amb *estornit* «assaili, ataqué», del qual hi ha variant *estrunit*, i l'etimològica *estormir* (germ. *STURMJAN*), car també veig *estronatz* amb o, però -n- en el *Jaufré* («s'aquò s'era ben *estronatz*). En *Flamenco* i algun altre text apareix una forma adverbial *estru(n)* «promptement»: «cesta m'a donc a pessamen: / *estru* sabrà so que m'aucí» (v. 4871).

Trumfa, trumfada, trumfaire, trumfar, trumferar, trumfi, V. *tòfona Trumfa*, V. id. i *triomf Trumfar*, 25 V. *tòfona* i *triomf Trumferar, trumferar*, V. *tòfona Trumfo*, V. *triomf* i *tòfona Truna*, V. *tribuna (TRIBUT)* *Truncació, truncament, truncar, truncat*, V. *tronc Trunella*, V. *trunyella (TRENA) Trunfo*, V. *triomf Truni*, V. *tribuna (TRIBUT) Trunina*, V. 30 *torniola (TORN) Trunco*, V. *tronxo (TRONC)*, cf. *truixó Truntaina*, en relació amb les variants *taralla, tarambana, tarumba, tarantella Trunyella, trunyat, trunyelló*, V. *trenella (TRENA) Trunyir*, V. *retrunyir Truquer, truquet, truqueta, truquis, truquista*, V. *trucar Trusco* 'tros', encreuament de *tros* amb *tascó*; en el sentit de 'beneit', confusió entre *tosc* i *tros* de quònim

TRUST, pres de l'angl. *trust* id. pròpiament 'confiança', d'on 'associació de companyies que cedeixen en confiança llurs accions a un comitè central, autoritzant-lo a servir-se'n com calgui a fi d'anul·lar tota competència'.

Trusturrut, V. *testarrut (TESTA) Trutja*, V. *truja Trutxa*, castellanisme intolerable per *truita*. No és *truxe(r)* en *L'Amant*, la *F.* i el *Confessor*, sinó *truxers* mal escrit: encreuament de *truquer*, -car amb *tritxaire* o altre derivat del gallicisme *tritxar Truy, truya*, V. 30 *trull*

Tsar, pres del rus *tsar* id.

DERIV.: *Tsarina, tsarevitx, tsarisme, tsarista*

TU, pron., del ll. *tū* id. □ 1.ª doc.: orígens.

Aquest pronom, comú a totes les llengües indoeuropees (fins al grec i l'indoirani, on apareix en forma disfressada, Pok. *IEW*, 1097) va restar també en totes les romàniques, i en el català primitiu mantenia en-

cara les seves tres formes declinades *tu, te* (acus.), *tū* (datiu, *TIBI*, mantingut en mossàrab en la forma *tib*, *Al-And.* xvii, 74 i passim); les dues últimes, però, tot seguit confoses en llur funció; i, en llur ús com a formes tòniques, aviat es mostrà tendència a generalitzar *tu* per a totes les funcions sintàctiques.

És clar que apareix des dels textos del S. XIII en les diverses funcions. Subjecte: «Són vengut a conexença de la trinitat de Déu, a la qual conexença *tu* pots venir si s'poses ésser trinitat», Llull (*Merav.*, Ag. I, 30.4f.). Com a formes fortes i en qualitat de complement s'havien usat *te* i *ti*, en dates arcaïques: «a *ti* Guillemo» i «et alberg ab *ti*» en docs. ross. de 1088 (*InuLC*).

Però el català (junt amb els parlars d'Aragó), a diferència de les altres llengües romàniques, ampliant l'ús de la forma *tu*, va generalitzar-la a totes les funcions sintàctiques, en la construcció tònica, ja des dels orígens literaris: «no entenien los Apòstols --- e ja dixeren --- —Séiner, --- si a *tu* platz, fes-nos entendre aquesta paraula», *Hom.*, 3r18; «excambiam ab *tu*», ross. a. 1249 (*InuLC*).

Citarem un exemple d'això en Desclot, car interessa, en mostrar-nos, alhora, la liberalitat amb què es permetia, llavors, l'ús alternat i indiferent de *tu* i *vós*, fins adreçant-se a persona de rang més elevat: «Anà-se'n a Fraga, e parlà ab lo senyor del loc, qui era serrai ---- jo són vengut assí a *tu*, axí com hom a qui el rey d'Aragó à tolt tot quant avia, e vul ésser *ton* cavaler e *ton* soldader; e sàpies --- que l rey ajusta ses hosts per --- fer guerra ab vosaltres; e si *vós vos* volets tenir a mon consell, *vós* desbaratar-los-ets» (des d'allí *vós*, tant el reietó com el cavaller). L'ús de *tu* com a complement restà permanent i general en tots els llocs i períodes de la llengua: «¿No respons a açò que aquests testifiquen contra *tu*?», StVicentF (*Serm.* II, 265.30). De la locució «a *tu* per *tu*» 'en tracte íntim i prolongat' (o 'en contacte ben pròxim'), veu cita infra (a *tuejar*).

En la construcció àtona, es troba *te* o elidit *t'* des dels orígens, com exemplifiquen els juraments feudals (amb barreja de llatí). En un de prestat pel bisbe d'Urgell c. l'a. 1042: «De ista hora in antea non *te* deceperé --- adjutor tibi ero per tenere illa que averàs et 45 acaptaràs qui *te* voluerint tolre» (*Marca Hisp.*, número 225); en un de prestat a la Comtessa de Barcelona el 1023: «exinde no *t'en* forçaré --- infra --- dies que *tu* me'n convenràs, per nom de sacrament, sí *t'o* dreçaré o *t'o* emendaré» (ib. 196); «che-*t* faça ---» (V. infra).

Ton, ta, teu, tua són les formes antigues del pronom possessiu de 2.ª persona. La última prové normalment del fem. llatí *tŭa* (tractament normal de la ŭ en hiatus davant a). El masculí corresponent era *tuus* i així 55 restà sempre en llatí vulgar; però en una part central de la Romània —dominis cat., oc. i fr.— el masculí s'emmotllà, des de data romànica arcaica, a la vocal del possessiu de primera persona *MEUS*, resultant en la 2.ª, com en la 3.ª, les formes cat. i oc. *teu, seu*, fr. *tien, sien*. En construcció àtona, però, es mantingué